

KIS HÍR

FELESÉGÜL VISZEM HAZA. (Lásd a 263. lapon.)

LX. köt. 17. szám.

Ára negyed-évre 2 kor. Egyes szám ára 24 fil.

Megjelen minden vasárnap 16 lapon.

1900. október 21-én.

A SZÁMÜZÖTT KIRÁLY-KISASSZONY.

— Mese-játék két felvonásban, képekkel. —

(Vége.)

Második felvonás.

Terem a királyi palotában, mint az első felvonásban.

Első jelenet.

A király, királyné trónon ülve; Rózsika; Hajnalka; később a királyfi; a fő-udvarmester; udvar-hölgyek; urak.

A király (össze ránczolt homlokkal, komoran nézeget végig a jelenlevőkön, akik mindnyájan lecsüggesztett fővel, szomoruan állanak.) Megint csak ezeket a bus, fanyar képeket látom? Nem lesz hát ennek már soha sem vége, mi? Mikor én udvart tartok, mindig csak ilyen halottas házba való orcákat köll látnom? (Leányaihoz.) Valjon mi bajotok lehet? Nem teljesítem minden kívánságotokat?

Rózska. — Sokszorosán érezzük naponként jószágodat, felséges királyi atyánk; de vidámságnak nem nyilhat meg a szívünk, mikor olyan bánatosnak látjuk drága jó anyánkat.

Hajnalka. — De még téged magadat is, ó atyánk, soh'sem látunk mosolyogni.

A királyné. — Jó leányaim, ne leplezgesseétek. Tudom én, hogy mint jó testvérek, ti is busultok Ibolyka után, én pedig siromig fogok bánkódni elveszett gyermekem fölött!

A fő-udvarmester. — Mi pedig, hű alattvalóid, ó felséges urunk, hogyan vigadhatnánk, látván Felségetek szomorkodását!

A király. — De én azt akarom, hogy egyszer már vége legyen! Akarom és parancsolom, hogy mindenki vig legyen körülöttem! Ami történt, megtörtént, meg

nem másíthatjuk. (A fő-udvarmesterhez) Felejteni, szórakozni kívánunk. Hivasd a lantosokat, zengjenek vig dalt nekünk.

A fő-udvarmester. — Igenis Felséges uram! (El.)

A királyné. — Nem, nem! Nem tudok vig dalt, zenét hallgatni, ez csak még keserübbé teszi bánatomat. Menjünk, kedves leányaim! (Föl akar állni.)

A király (vissza tartja.) Maradjatok! Ne gyötörjete! (Komoran.) Azt hiszitek, a tieteknél nem nagyobb az én keserűségem, akit nem csak bánat, hanem még önvád is mardos? Ne legyetek hozzám kegyetlenek!

A fő-udvarmester (belép.) A lantosok parancsodat várják uram! De egy idegen ifju is színed elé óhajt jutni. Előkelő ifjunak látszik s azt mondja, fontos közölni valója volna.

A király. — Jőjjön hát előbb az ifju!

A fő-udvarmester (kinyitja az ajtót.) Jöhetsz, nemes ifju!

A királyfi (belépve, a királyi-pár előtt mélyen meghajol.) Üdv és boldogság néked, felséges király!

A király. — Isten hozott, nemes ifju! Ki vagy és mi a kívánságod?

A királyfi. — Királyi vér vagyok, miként magad. Királyi szomszédod az én atyám. Utra keltem, hogy világot lássak. Volt sok kalandom s köztök egy olyan, mely titkos bűv-szert juttatott kezembe. (Elő veszi a kis dobozt.) E kis dobozt annak köll adnom, akinek akkora a bánata, hogy segíteni senki sem tud rajta. (A királynéhez.) Hallottam bánatodról, ó királyné s ime néked ajánlom fel ezt a titkos bűvös szert.

A királyné (bus mosollyal.) Olyan bűbájos szer nem lehet a földön, mely az én bánatomat eloszlassa! Am jó szándékat, nemes

királyfi, sz
geti a kis o
drága smar
kinesei leh
dékoz.

A királyfi
szegény assz

A király.
benne?

A királyfi
fogadnom, I
nyithatja föl

A királyné
bele pillant
majd föláll.

Rózska, Ha
Mi történt

Nagy zavarod

A király
rénylet a kir
az ifjut! Ez
ármányos m
semhez. Fogj

A fő-udvar
urral közre f

A királyfi
Érinteni ne

(Kardja maro
vagyok, nem
ide, nem árm

A király.
okoz!

Rózska. —
Hajnalka. —

A király. —
gonosszal!

A királyfi
urak szintén k

A királyné
se merje bánt

királyfi. szívből köszönöm. (Átveszi és nézgeti a kis dobozt.) Remek művi kis doboz, drága smaragdból művészileg vésve. Dus kínesei lehetnek annak, aki effélet aján-dékoz.

A királyfi. — Bajosan. Inkább nagyon szegény asszonynak látszott.

A király. — Ez már különös. És mi van benne?

A királyfi. — Nem tudom. Meg köllött fogadnom, hogy föl nem nyitom. Csak az nyithatja föl, akinek vigasztalásul szántam.

A királyné. — Lássuk tehát! (Fölnyitja, bele pillant s nagy fölindulással sikolt föl; majd föláll, de ájultan rogy vissza székére.)

Rózsa, Hajnalka. — Mi lelt, jó anyánk? Mi történt veled? (Hozzá sietnek, ápolják. Nagy zavarodás.)

A király (fölugorva.) Mi ez? Gonosz mérnyelet a királyné ellen? Fogjátok el ezt az ifjut! Ez valami gonosztevő, ki ilyen ármányos módon férközött felséges hitvesemhez. Fogjátok el!

A fő-udvarmester. — Halál reá! (Több ural közre fogják a királyfit.)

A királyfi (nyugodtan, de határozottan.) Érinteni ne merjen senki, mert halál fia. (Kardja marokolatán tartja a kezét.) Királyfi vagyok, nem gonosztevő. Igaz részvét hozott ide, nem ármányos szándék.

A király. — Igaz részvét! És halált okoz!

Rózsa. — Nem, nem halt meg.

Hajnalka. — Már eszmél! Ébredsz.

A király. — Csak vigyétek! Börtönbe a gonosszal!

A királyfi (kardot rántva.) Vissza! (Az urak szintén kardot rántanak.)

A királyné (fölállva.) Megálljatok! Senki se merje bántani e nemes királyfit! A vá-

ratlan öröm okozta nagy fölindulásomat. (Sugva mond valamit a királynak.)

A király. — Ó, az már egészen más! Kedves leányaim s a hölgyek mind távozzanak! E kedves királyfi-vendégünkkel magával lesz bizalmas tanácskozásunk.

Mind (esodálkozva.) Különös! Mi lehet abban a dobozban? Az imént börtönre akarta vettetni az idegen ifjut, most kedves vendégének mondja! (Kivonulnak.)

A király (a királyfihoz lépve.) Bocsáss meg, hogy az imént sértettelek. A királyné már mondta nekem, mily örvendetes hirt hoztál.

A királyné (megragadva a királyfi kezét.) Ó szólj, szólj gyorsan! Láttad őt, beszél-tél vele?

A királyfi (esodálkozva.) Kivel?

A királyné. — Az én elveszett lányom-mal, kit éjjel nappal siratok.

A király (mély sohajtással.) Akit oktalan vak haragomban világgá üttem! Kerestük, kutattuk mindjárt más naptól fogva, de hiába, nyoma veszett!

A királyfi. — Hallottam a bus történe-tet, azért jöttem is e kis dobozzal ide. De a leányotokat, sajna, nem láttam.

A királyné. — Pedig ott köll neki lennie, ahonnan a kis doboz került. Mert tudod-e jó királyfi, mi az, amit hoztál? Leányom-nak esodás tulajdonsága, hogy a könnyesepp, mely szeméből fakad, gyöngy-szemmé válik a földön: olyan gyönggyé, melynél szebb nincs a földön s ezerből is rá ismerék. E kis dobozban az én drága leányom könnyeiből gyűjtött gyöngyök vannak. Ki adta neked?

A királyfi. — Egy szegény öreg asszony, akinek pupos, felszemü leányát valami csekélységgel megsegítettem.

A király. — Akkor hát ez az asszony tud valamit a leányunkról.

A királyné. — Beszélnem köll vele! Ugy-e, jó királyfi, elvezetsz hozzája?

A királyfi. — Készségemen nem fog mulni, de hogy érhetünk-e czélt, nem bizonyos. Mert ez a szegény asszony egy rengeteg erdő közepén él. Én ugy kerültem oda, hogy a mi udvari jósunk azt hirdette, ott találok szerencsémre. De biz' semmit sem találtam, sőt napokig tévedezve, tán oda is veszttem volna, ha ez a jó szegény asszony az ő maskara gyerekeivel ki nem vezetett. Hogy ismét oda találok, azt biztosra nem ígérem. De próbálni megpróbálom.

A király. — Fogadd hálánkat jóságodért! Rögtön kiadom a parancsot, hogy minden készen legyen az utra. Holnap reggel indulunk.

*

Második jelenet.

Változás. Erdőség. Hátul balra egy kis tó.

A király, a királyné, a királyfi, majd Gyöngyike.

A király (belépve, az utána jövő királynéhoz és a királyfihoz.) Attól tartok, rossz csapáson járunk, nem találunk vissza embereinkhez.

A királyné. — Pedig már esteledik, már a hold is fölbukkant. De ó!... ez kisebb baj. Szívesen tölténém az éjszakát szabad ég alatt, csak reményem lehetne, hogy czélt érünk.

A királyfi. — Már biz' arra készen köll lennünk, hogy sokat bolyongunk még ebben a rengetegben. De ha bele fogtunk, csüggednünk nem szabad. Ez a tájék ismerősnek látszik... bizonyos, hogy jártam itt. Egy kis tavacskát látok ott, jól

emlékszem rá, bár most sötétben bajos tájékozódnom.

A király. — Majd reggel nézünk körül. Most már csak arra törekedjünk, hogy vissza találjunk kisérletünkhöz és a sátorban megpihenjünk. Azt hiszem, erre jobbra köll mennünk. (El a királynéval.)

A királyfi. — Biz' én már nem igen bizom benne, hogy révbe jutunk. De el nem hagyom ezt a szegény elbusult öreg párt, még ha itt köllene is vesznem velök a rengetegben. (Utánok megy.)

Gyöngyike (balról jön, egyedül.) Ó, csak hogy este van újra! Nem kell többé tartanom tőle, hogy meglát valaki. Nem tudom, miért kívánja a jó anyóka, hogy ezt a maskarát viseljem... szinte megfájul ez a bekötött szemem. Megáztatom itt a tavacska vizével... a pupot is levetem. (Lefejti a szeméről a kendőt, a hátáról a zubonnyal együtt a pupot és *Ibolya* királykisasszony ismerhető föl benne. Leül a tó partjára.)

A királyfi (jobbról ovatosan belép; félre.) Nem csalódtam, ott van... jól láttam hát, hogy leveti a pupot, szeméről a kendőt... Valjon kicsoda hát?

Ibolya (sóhajtván.) Ó, lesz-e valaha vége az én keserü bánatomnak? Már-már alig tudom viselni! Az áldott jó anyóka mindig újra biztat és mikor őt hallom, szinte bizni kezdek; de mire leszáll a nap, reményem is tünedez, csak bánkódni, sirni tudok! (Szemeit törülgeti.) Élnek-e még, akiket oly forrón szeretek? Jó atyám, kit oly nagy haragra ingereltem, ó!... igazán akaratlanul... és drága jó anyám... édes testvéreim!... Soha sem látlak hát többé! (Sir.)

A királyfi (félre.) Milyen kedves, szép leányka s mily nagy lehet a bánata, hogy

ily félrevo
vele... tal
(Óvatosan e
ez nagyot r

hirtelen elti
jen nem ha
nyomára ve
nézeget.) Ni!

ily félrevonultan sirdogál! Beszélmem köll vele . . . talán meg is tudhatok tőle valamit. (Óvatosan előre indul, miközben galyra lép s ez nagyot recssen.)

Ibolya (fölugrik.) Valaki van itt! (Gyorsan el.)

A királyfi. — Ej, de boszantó! (Arra felé néz, amerre Ibolya távozott.) S mily

ÓVATOSAN ELŐRE INDUL.

hirtelen eltűnt! Nem is követhetem. Val-
jon nem hagyott-e itt valamit, ami majd
nyomára vezet? (A tó partján lehajolva
nézeget.) Ni! Mi csillog itt a hold fényében?

Gyöngyszem! . . . Itt is . . . meg itt is . . .
(Fölszedegeti.) Hiszen . . . akkor hát ez nem
volt más, mint Ibolya király-kisasszony.
Ezek az ő könnyei!

A király (a királynéval belép.) Vissza kellett térnünk, nehogy téled is elszakadjunk, nemes ifju barátom. Rossz irányban járunk.

A királyfi. — Sőt nagyon jó helyen vagyunk. Itt valahol közel bizonyosan megtaláljuk Ibolyát. Én már láttam is.

A király. — Ó, ne áltass!

A királyné. — Szólj! Kit láttál, mit láttál? Hol van?

A királyfi. — Itt a tó partján ült egy leány s zokogott keservesen. Amint közelledtem, ijedten futott el, de azon a helyen, ahol zokogott, im e gyöngyöket találtam.

A királyné (nagy örömmel.) Ó az! Ó az! De hát hova lett? Ó, keressük meg, rögtön! Rögtön!

A király (szintén örvendve.) Ha ily késő este itt üldögélt, nem lehet a hajléka meszsze. Merre futott?

A királyfi (mutatja.) Amarra. (Merően néz.) És ott... messze... mint ha világosság csillogna... Ott háznak köll lenni. Bizonyosan ott lakik.

A királyné. — Menjünk gyorsan! Ó, röpködni szeretnék!... És mégis remegek... csakugyan Ibolya-e?

A királyfi. — Én erősen hiszem, hogy az. Most már azt is értem, miért adta az anyóka a Gyöngyike nevet neki. (Mind el.)

*

Harmadik jelenet.

Változás. Ház az erdőben, mint az első felvonásban.

A ház falán égő lámpás.

A tündér-királynő mint öreg asszony; tündérek álruhában; majd Ibolya, később a király, a királyné és a királyfi.

A tündér-királynő (a lámpás világánál fon, a padon ülve.) Gyarló ember életében öröm és bu változik és legtöbbször maga oka,

hogy több a bubánata. Vak indulat perceiben szenvedést zudít magára s küzd, vergődik évekig, hogy csak újra ott lehessen, ahol régen békén megvolt. De ha igaz a megbánása, akkor szenvedésének is legyen határa.

Tündérek (beszökkennek.) Kegyes urnőnk, megjöttünk! Mindent teljesítettünk, amit nekünk parancsoltál.

A tündér-királynő. — Jól van kedves hűveim. Most vonuljatok a házba, mert hallom, Ibolya jön. (Tündérek el.)

Ibolya (kendőjét, zubbonyát kezében tartva, lihegve jön.) Anyókám, kedves anyókám! Képzeld, mi történt! Ott ülök a tavaeskánál...

A tündér-királynő (szeliden, mosolyogva.) És sirok mint rendesen.

Ibolya. — I... igen... persze...! Egyszerre csak...

A tündér-királynő. — Neszt hallok, megijedek és haza futok.

Ibolya. — Ó! Honnan tudod?

A tündér-királynő. — Még többet is tudok, látok: azt, hogy már nagyon rá untál arra az ál-ruhára, melyet rád adtam. No, nem esodálom, három évig viselted, hát most már tovább ne viseld.

Ibolya. — Jó anyókám, ne haragudjál... viselem én tovább is...

A tündér-királynő. — Nem, nem! Menj be és öltsd fel azt a ruhádat, melyet akkor viseltél, mikor befogadtalak. És maradj benn a házban, míg nem hívlek. Mert úgy hallom, jön valaki.

Ibolya. — Amint parancsolod, jó anyókám. (El.)

A királyfi (belép s az utána jövő királyhoz és királynéhoz szól.) Ime, jól jöttünk: ez az a ház, rá ismerek.

A király
A király
anyóka! Fe
fáradtság

A tündér-
is, hogy mié
kivánod ter
tottál el. M
ted. Tán t
a jó édes an
Igen is, jó
leánykátok.

bujában vig
engedem, h
a házba.) Ke
az kedves I

Ibolya (a
mint az első
jó anyókám
királynét.) V

Atyám! (H
A királyne
Megtaláltam

A király.
boldogságot!
Mennyit sze
miatt.

Ibolya. —
vissza fogad

A tündér-l
mindnyájtok
pedig e jó k
tek, hogy uj

A király.
mivel bizony

A királyfi.
otthon udva
nagy kincset
itt van: a
király-kisass

A királyné. — De nem látom leányomat.

A király (a tündér-királynőhöz.) Jó estét, anyóka! Fontos és nagy dologban jöttünk fáradságos úton hozzád...

A tündér-királynő. — Jól tudom. És azt is, hogy miért. Megtörve a fájdalomtól, jóvá kívánod tenni, amit vak haragodban rontottál el. Megszenvetted, de meg is érdemelted. Tán többet is érdemelnél; ám de itt a jó édes anya is, aki ne bánkódjék tovább! Igen is, jó helyen jártok, nálam van a leánykátok. Befogadtam, oltalmaztam, nagy bujában vigasztaltam és most már megengedem, hogy ő is boldog legyen. (Beszöl a házba.) Kedves lányom, Gyöngvikém! Az az kedves Ibolya: jőjj elő, vár valaki!

Ibolya (a házból jön, éppen úgy öltözve, mint az első felvonásban.) Mit parancsolsz, jó anyókám? (Meggpillantja a királyt és a királynét.) Való ez, avagy káprázat? Anyám! Atyám! (Hozzájok rohan. Nagy ölekezés.)

A királyné. — Ó, boldogság! Ó, öröm! Megtaláltam gyermekemet!

A király. — Szinte nem is érdemlem a boldogságot! Szegény kedves jó leánykám! Mennyit szenvedtél oktalan bösz haragom miatt.

Ibolya. — Mindent elfelejtek, csak ha vissza fogadtok szívetekbe.

A tündér-királynő. — Még valakit köll mindnyájtoknak szívetekbe fogadnotok, még pedig e jó királyfit, mert neki köszönhetitek, hogy újra boldogok vagytok.

A király. — Igaz! Igaz! Nem is tudom, mivel bizonyítsam be hálámat.

A királyfi. — Megmondom én! Nekem otthon udvari jósunk azt mondta, hogy nagy kincset talállok itt. Igaza volt, a kincs itt van: a szépséges és jóságos Ibolya király-kisasszony. (Mefogja Ibolykának a

kezet.) Feleségül viszem haza, ha mindnyájan beleegyeztek. (Lásd a képet a czimlapon.)

Ibolya. — Megmentőmnek hogy mondhatnék én mást, mint igent!

A király. — Én és a királyné pedig örömet adjuk áldásunkat rátok. De ó!... baj van mégis. Országomat királyi szavammal osztottam fel másik két leányom közt, Ibolyának semmi sem jut.

A királyfi. — Elég nagy országom lesz nekem.

A király. — Mégis röstellem, hogy leányom semmi hozományt sem kap. (A tündér-királynőhöz.) No, de tégedet jó asszony, gazdagon megjutalmazlak.

A tündér-királynő. — Az nincs módokban, király, mert im lásd, ki vagyok én. (Leveti szegényes felöltőjét és csillogó aranyos ruhában áll ott.) A tündérek királynője, minden jónak megvédője vagyok én. Ott voltam a jó Ibolyka bölcsőjénél, megvédtem most a veszélyben s hozományt is adok neki. (A házba szólva.) Jertek elő hiveim s hozzátok ki az Ibolya kincsét.

Tündérek (csillogó aranyos lenge ruhában, nagy dobozt hozva jönnek.) Itt a kincs, itt a kincs, a világon párja nincs!

A tündér-királynő. — Gyönggyel van e láda tele. Ibolya összegyűjtött könyeivel. Fölérnek egy királysággal. De több ne is legyen ám! Több könyet már ne hullasson!

A király. — Búnak, könynek ideje mult! Szeretetlenben fogunk élni boldogan.

A tündér-királynő. — Ugy legyen!

— Fügöny. —

DISZES FOGADÁS.

Keczmeregi híres tanyán
Nagy mozgalom van ma:
Nyáj és csorda ma térnek meg
Téli nyugalomra.

Messze távol a tanyától
Jártak legelőre —
De a határ megfakult már,
Dér hull a mezőre.

Szól a pulyka tyuk mamá-
nak:
»Csibék anyja, öre!
Egyet mondok én tenéked —
Kettő lesz belőle.

Csakis ő van birtokában
A szép ékes szónak.
Ő legyen hát, — mit szólsz hozzá? —
Az ünnepi szónok!

Szarvas-marha meg a gyapjas
Jó barátunk nekünk.
Szépen fogadni ma őket
Tán kötelességünk.

Öltsünk díszet ma valamen-
nyen,
Kinek milyen tellik;
S mondjon üdvözlő beszédet
Köztünk valamelyik.

Én csak hurukkolni szoktam,
Te értsz a kottláshoz —
No meg vérttyogsz, ha olyvet
látsz,
S ha tojól, kodácsolsz.

És csakugyan úgy is történt —
Bezengé a tájat,
Amint köszönté a kakas
A csordát s a nyáját.

Liba gágog, kacsza hápog,
De csak, ha megretten.
A sertés meg — ne sértsem
meg —
Ha nem nyöfög, röffen.

A ló nyerit, kecske mekeg,
Kappany is szól néha;
Kutya ugat, cicza nyávog,
S a házi-nyul — néma.

Ámde messze csengő hangja
Vagyon a kakasnak!
Ha ő beszél, figyelem kél
S hallgatunk ugyancsak!»

E T E T É S.

*Pumpi kutyánk jöszte!
Itt az étel-maradék.
Csont is vagyon közte —
Csak egyél, van még elég.*

*S mert muzsika-szóval
Jobban esik — ide állj
S fújjad animóval —
Édes Miska, trombitálj!*

ŐSI VÁRAK ÉS VÁRROMOK.

(Képekkel a 268. és 269. lapokon.)

SAJÁTSÁGOS zene-bona hallatszott a gyermekek szobájából. Kiáltozás, dörömbölés, puffogás, mint ha nagy háborúság folyna, közben néha mégis vidám nevetés. Tehát nem igen lehet, hogy Etuska és Dezső igazán patvarkodnának, ami különben sem szokásuk.

— Mégis benézek hozzájuk, szolt a nagyapa.

Benyitott és ugyan furcsa dolgot látott... meg nem állhatta, hogy ne nevéssen. A nagy asztal közepén kuporogva ült Etuska, az asztal széle pedig köröskörül volt bátyázva

fölfordított székekkel. Lenn a földön Dezső nyargalt ide-oda és játék-puskájából szorgalmasan lövöldözött papiros-golyóbisokat Etuska felé.

— Mit csináltok, gyerekek? kérdé a nagyapa.

— Vár-ostromot játszunk, felelé Dezső. Etuska van benn a várban, én meg az ostromló ellenség vagyok.

— De a váram nagyon erős, nem bírja elfoglalni, mondá nevetve Etuska.

— Ki fogom éheztetni! . . . bizakodott Dezső vitéz. Olvastam én, hogy hajdan sokszor meghódoltak a várbeliek, mikor elfogyott az eleségök.

— Jaj, hiszen nekem nincsen is de semmi eleségem! szólta Etuska. Pedig már itt az ozsonna ideje. Tudod mit, Dezsőkém? Már elég volt ebből a játékból, most már leszállok.

— Nem bánom! Ugy sem tudsz te igazi háborusdít játszani, meg a vár-kastélyunk sem sokat ér. Hejh! . . . de szép is volt az hajdan, ugy-e, nagyapácska? . . . mikor még hatalmas vár-kastélyokban éltek a hős vitézek! Ha még most is úgy volna!

— Alig ha örülnél neki. Jobban van az úgy, hogy azok az ősi vár-kastélyok nagyobb részt romokká lettek és csak bagoly meg denevér lakik bennök.

— Akkor hát minek építették? kérde Etuska. Mesélj róluk egy kicsit nagyapácska!

— Szívesen. Hozzátok ide a vajás kenyereketek, almátokat s amíg ozsonnáltok, elmondok nektek egyet-mást.

Ugy tettek s a nagyapa, karos székben elhelyezkedve, így kezdé:

— Hajdanában réges-régen, sok száz esztendővel ezelőtt, örökös háboruságban és patvarkodásban éltek az emberek. Ha nem köllött idegen ellenséggel harcolni, hát dulakodtak a hatalmas főurak egymás közt; mert ha valami vitájok támadt, nem sokat czerimoniáztak, bíró elé sem mentek, de még a király szavára sem mindig hallgattak, hanem össze gyűjtötték fegyveres vitézeiket és egymásra csaptak, igazi csatákat vívtak.

Ebben az időben, elképzelhetitek, csak az volt bátorságban, aki erős vár-kastélyban lakott. Várakat építettek tehát nem csak az ország határain az idegen ellenséggel szemben, hanem benn is. Az egész ország tele volt kisebb-nagyobb várakkal

és vár-kastélyokkal. Minden hatalmasabb nemes ur ilyen várban élt és onnan uralkodott a környéken. Rendesen övé volt minden föld, erdő, mező messze körül: a falvakban élő szántó-vető pórok az ő jobbjai voltak. Az ilyen vár-ur fegyveres csapatot tartott és háboru idején a király hívására köteles volt vitézeivel táborba vonulni. Mikor meg nem volt háboru, akkor a nyugtalan, erőszakos urak egymás közt csináltak afféle apró háborukat.

Lovagnak lenni, vagy legalább valamelyik főúr várában fegyveresen vitézkedni, az volt akkoriban a fiatalság fő-vágya, mert a fegyver-viselők voltak az urak, míg a szántó-vető, dolgos nép szolgál-sorban görnyedt. A fegyvereseken kívül csak a papokat, szerzeteseket böcsülték meg, már azért is, mert jóformán csak ezek voltak írástudók, míg a büszke, nemes urak legtöbbször olvasni sem tudtak, nevüket sem tudták aláírni, hanem csak a pecsétjüket nyomták az írásra. Iskola akkoriban nem is volt.

— Nagyszerű! kiáltott közbe Dezső. Nem mondtam, hogy az volt a boldog idő? Nem köllött iskolába járni, csak verekedni!

— No, azért megböcsülték ám akkor is az írástudót, szólta a nagyapa. Sőt, mivel kevesen voltak, talán még jobban megböcsülték, mint ma. Volt idő, volt ország, ahol a legnagyobb gonosztevőnek is megmentette az életét az, ha a bíró előtt kijelentette, hogy ő írástudó. Előhívtak írástudókat, akik megvizsgálták a bűnöst és ha aztán jelentették, az akkori szokás szerint latinul, hogy: »Legit, uti clericus« (olvas, mint a pap) — akkor a bűnöst nem lehetett halálra ítélni.

— No j...
nevetve. I...
járnom! A...
ban gyakor...

— Persz...
Etuska. De...
világban a...

— Biz'...
tek az erős...
apa. Ott ba...

kényelemben...
lött építeni...
onnan védel...

ben. Ezért...
nosan álló...
amely két...

volt, ugy...
félni. A leg...
de ezen sen...

jutni, mert...
gott a falak...
olyan hid v...

föl lehetett...
ura valami...
mindig föl...

böcsátottak...
A kapunál...
lövő-résekk...

eljutott is...
zsás köveke...

— Juj, c...
Etuska.

— De m...
szét azokat...

— Csak...
ágyu, világo...
magasan ép...

lehetett árt...
megmászni...
első falra f...

— No jó; annyit már tudok, vélte Dezső nevetve. De még meddig köll iskolába járnom! Akkor pedig csak fegyver-forgatásban gyakoroltam volna magamat.

— Persze, a fiuknak jó volt, jegyzé meg Etuska. De mit csináltak ebben a verekedő világban a szegény leányok?

— Biz' azok leginkább otthon üldögéltek az erős vár-kastélyokban, felelte a nagyapa. Ott bátorságban voltak, de nem nagy kényelemben, mert a várat persze úgy köllött építeni, hogy első sorban jól lehessen onnan védekezni a támadó ellenséggel szemben. Ezért választottak a vár helyéül magánosan álló hegy-csucsokat, főképp olyat, amely két vagy három oldalról meredek volt, úgy, hogy innen hozzá nem lehetett férni. A lejtős oldalon volt a fölvezető ut, de ezen sem lehetett mindjárt a kapuhoz jutni, mert rendszeren mély sáncz-árok tátongett a falak és bástyák előtt és a kapuba olyan hid vezetett, melyet erős lánczokon föl lehetett huzni és lebocsátani. Ha a vár ura valami veszedelmet gyanított, a hid mindig föl volt vonva s az örök senkit sem bocsátottak be urok engedelmé nélkül. A kapunál erős bástya-tornyok emelkedtek lövő-résekkel; és ha az ellenség valamikép eljutott is a kapuig, felülről nyilakat, mázsás köveket, forró vizet zudítottak a fejére.

— Juj, de rettentő volt az! borzongott Etuska.

— De már én ágyúkkal lövettem volna szét azokat a tornyokat! vélekedett Dezső.

— Csak hogy akkoriban még nem volt ágyu, világosítá föl a nagyapa. Ezeknek a magasan épült váraknak messziről nem lehetett ártani. Csellel, rohammal köllött megmászni a falakat; de ha sikerült is az első falra följutni, azzal még nem volt a

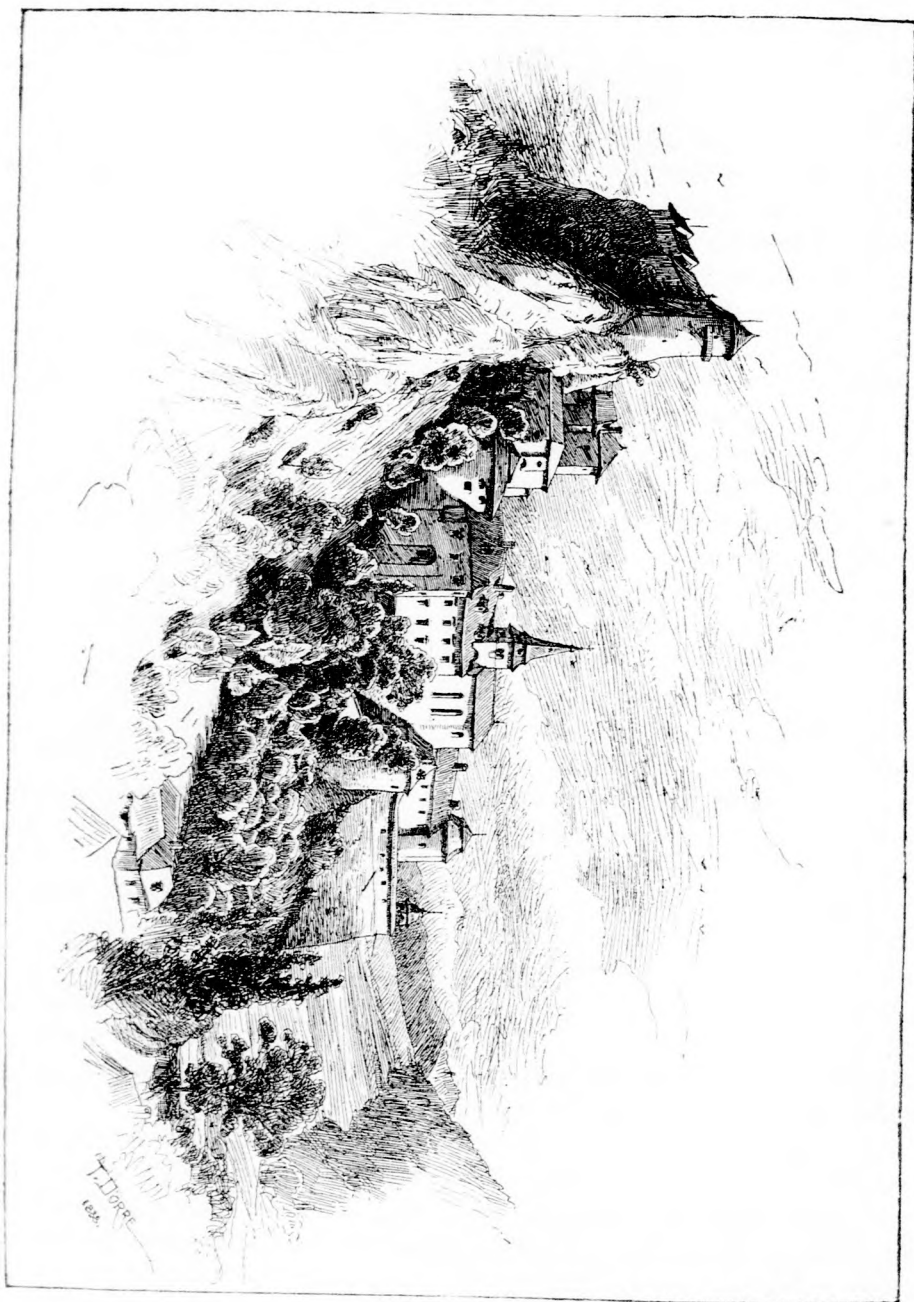
vár elfoglalva. Mert az első kapu még csak az alsó várba vezetett. Itt tágas udvar volt különféle épületekkel a katonák, tisztviselők s a nagy számú cselédség számára. legtöbbször templom is vagy legalább kápolna.

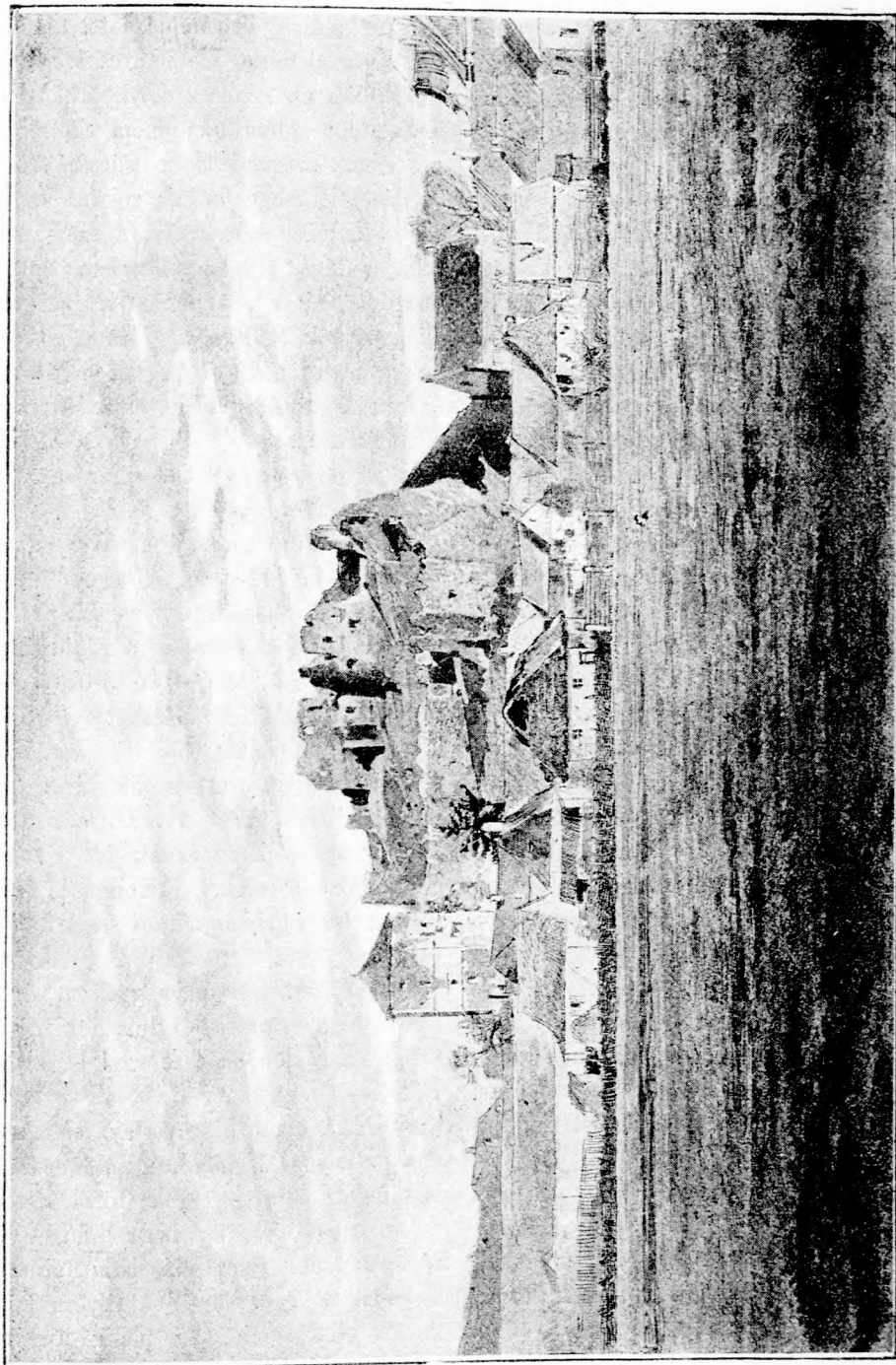
Az alsó vár fölött emelkedett a hegy vagy szikla csucsán az igazi vár, némelyik olyan meredek magaslaton, hogy csak lépcsőkön lehetett följutni. Még ezt a lépcsőt is hatalmas bástyák védték, és ha az ellenség elfoglalta az alsó várat, a védők behúzódtak a felső várba és ott még nehezebb volt hozzájuk férni. El voltak látva mindennel, mert a felső vár pinczéiben tartották az élelmi szereket, gondoskodtak idején a vitzartó nagy medenczék megtöltéséről; de némely várban még kut is volt ott fönn, roppant fáradtsággal kiásva oly mélységre, ahol vizre találtak. Ilyen sziklába vágott kut van a trencsényi várban is. Így tehát, ha a védők éberek voltak, esztendőnél tovább is győzték az ostromot; de az is megtörtént, hogy mikor végre elfogyott az eleségök és az ellenség bejutott a felső várba, hát... nem talált ott senkit, semmit. Tudni illik: sok várnak titkos föld-alatti utja is volt, melyet csak a vár ura és egy-két legbizalmasabb embere ismert. Mikor aztán semmi más mentéget nem tudtak, hát éjjel egész hadakkal és minden kincsökkel kiosontak a titkos uton, melynek valahol a szomszéd erdőben volt a kijárása.

A vár ura a családjával béke idején a felső várban lakott. Ott voltak a lakó-szobák, termek; de nem voltak ám olyan világosak, mint a mi mostani szobáink, mert az ölnyi vastag falakba csak keskeny ablakok

(Folytatása a 270. lapon.)

ARVA VÁRA, (Lásd a 270. lapon.)

FÜLEK VÁRA ROMJAI. (Lásd a 270. lapon.)

(Folytatás a 267. laphoz.)

voltak vágva, de meg az üveg táblát sem ismerték akkor, az ablakok tehát hideg időben redőnyökkel, deszkázattal voltak elzárva és így oda benn bizony sötétség uralkodott.

— Ó! És a nők, gyermekek mindig ott voltak? kérdé Etuska.

— Bizony többnyire, mert a magas várból nem lehetett csak úgy könnyű szerrel akár mikor kísétálni. Sétálhattak a bástyafalakon, a vár udvarán. Napközben szóttefontak, himeztek még a leggazdagabb urasszonyok is. De volt multságuk is: tartottak lantosokat, kóklereket; ha pedig rokonok vagy jó barátok érkeztek vendégül, hetekig sem eresztették el, hanem lakomáztak, vigadtak, táncoltak.

Ez ősi vár-kastélyok közül néhány, de bizony nem sok, épségben megmaradt egészen mai napig s aki meglátogatja, jól elképzelheti, hogyan éltek ott a hajdani vár-urak. Egyik legszebb és legépebb ilyen vár-kastély a széditően magas és meredek szikla-csucson épült *Árva* vára (Lásd a képet a 268. lapon.), melyet minden nyáron sokan keresnek föl olyanok, akik a szép Kárpát-vidékre rándulnak. E vár urai hosszú időközön át egyuttal *Árva* vármegye főispánjai voltak; később a vár a híres Thurzó nádor birtokába került, utána pedig a nagy uradalmakkal együtt egy főúri családra szállt, mely maig is jól gondját viseli.

— De hát, ha ez megmaradhatott, mért nem maradt meg a többi is? kérdé Dezső.

— Sokféle okból. Mikor az ágyukat feltalálták, akkor ezek a régi várak elvesztették fontosságukat, mert ágyu-golyókkal könnyű volt romba dönteni az ilyen erős-

ségeket; s amelyik rommá lett, azt nem is építették fel többé. De nem csak háboruban pusztultak el. Azok a zord, örökösen harcias idők elmúltak; nem köllött már vadonban, magas hegyek csúcsán erős falak és bástyák mögé bujni: sokkal kényelmesebb, kellemesebb az élet a szép városokban, a tágas síkon, völgyben épült uri házban. Hát az épen maradt ősi várakat is elhagyták, költséges, fáradságos javításokkal nem törődtek s hosszú idők folyamán az ódon vár-kastélyok össze dűledeztek, rommá lettek.

— És régóta van ez már így? kérdé Etuska.

— Biz' annak már jó kétszáz esztendeje. Mikor a még hatalmas török elfoglalva tartotta szép hazánk egy részét, akkor volt utoljára fontos szerepök a régi váraknak, kivált azoknak, melyek a török szomszédság közelében álltak. Ezeket vég-váraknak hívták és magyarok, törökök sokat viaskodtak, hogy egyik vagy másik várat egymástól elhódítsák, mert a vár ura aztán ura lett az egész környéknek is. Ha erővel nem győzték: esellel, furfanggal, árulással igyekeztek megkaparítani egy-egy erős várat.

— Dejszen, ha én vagyok a vár kapitánya, nem engedtem volna, hogy a pogány török tul járjon az eszemen! bizonykodott Dezső.

— Nem olyan bizonyos az, felelt a nagyapa mosolyogva. Náladnál külön vitézeken is kifogott egy-egy ravasz török basa. Épp eszembe jut például, hogy a híres *Füle* vára, melynek romjai ma is láthatók, (Lásd a képet a 269. lapon.) milyen könnyen került ellenség kezére, pedig hü és vitéz kapitánya volt.

— Hog

— Bef

Nagyon e
magyar ka
fájt a basa
kezőkre. J
nak egy k
volt, de o
vele, hát k
rokhöz és
san szolgál

Egy nap
kedves aty
öt ujszülöt

uralkodott
getett, a k
vel a kere
volt a vend
más nap re
a vár közel
hogy a vár
leng, hanem
előbujt egy
történt. Az
a várat. Cs
Mikor a ka
lanul távoz
sitette a le
jelent éjjel
kinyitotta
nákat könn
kevesen me
török kézbe

— Jaj,
kapitány! s

— El, d
Rövid taná
egyenest fö
Csak keves
tőlök a basa

— Hogy történhetett?

— Befejezésül még ezt is elmondom. Nagyon erős végvár volt Füle, derék magyar kapitány parancsolt benne s hiába fájt a basák foga e várra, nem keríthették kezökre. Jó szolgálatokat tett a kapitánynak egy kedves tisztje, aki valamikor török volt, de ott nagy igazságtalanság történt vele, hát keresztyénné lett, átjött a magyarokhoz és a füleki várban nagyon hasznosan szolgált.

Egy napon levelet kapott a kapitány egy kedves atyjafiától, aki keresztapának hívta őt újszülött fiához. Mivel éppen békesség uralkodott és semmi veszedelem sem fenyegetett, a kapitány el is ment főbb tisztjeivel a keresztelőre. Jó fél napi járásnyira volt a vendégség helye s a kapitány csak más nap reggel tért vissza társaival. Mikor a vár közelébe értek, megdöbbenve látták, hogy a vár tornyán nem a magyar lobogó leng, hanem a török félhold. A bokrokból előbujt egy-két katonától megtudták, mi történt. Az a törökből lett tiszt árulta el a várat. Csak furfang volt az átpártolása. Mikor a kapitány és főbb tisztjei gyanutlanul távoztak, a ravasz török hamar értesítette a legközelebb levő basát, ez megjelent éjjel a csapataival s az áruló kinyitotta nekik a kaput. Az alvó katonákat könnyű szerrel megkötötték, csak kevesen menekültek. És reggelre a vár török kézben volt.

— Jaj, de elbusulhatott az a szegény kapitány! szólta Dezső.

— El, de nem érte be a busulással. Rövid tanácskozást tartott társaival, aztán egyenest föl lovagoltak a vár kapujához. Csak kevesen voltak, hát nem félhetett tőlök a basa, be is eresztette őket és gunyos

nevetéssel ment eléjük, az árulóval együtt, aki most már megint török ruhát viselt és nevette a kapitányt, akit úgy rászedett. De nem nevetett sokáig. Mert az elkeseredett kapitány és társai nem is feleltek a kérdésre, hogy mit akarnak még itt, hanem kardot rántottak és lekaszabták az árulót és még több törököt, aki utjokba akadt. Persze nyomban elő rohant a török katonaság s a kapitány és társai hősi viadal után holtan rogyott össze. Ezt akarták: boszut állani az árulón, aztán hősi módon meghalni, ha már a rájuk bízott végvár elveszett.

Sokáig parancsolt aztán török basa Füle várában, míg végre sikerült a törököt kiűzni az országból. A harcban Füle vára is elpusztult és ma már csak romjai emlékeztetnek a rég mult szomorú időkre.

A KIRÁLYFI ÉS A FÜLEMILE.

— Apróka mese. —

AZ ÖREG király egy napon a fiával sétálgatott. A nagy kertnek egy csöndes, félre eső részébe érve, a királyfi megállt és gyönyörködve hallgatta egy fülemile csattogását.

— Mily gyönyörűen csattog ez a madárka!

— Az ám! felelt az öreg király. Azért sétálok el ide, hogy hallgassam.

— De ez mégis boszantó, pattant ki a királyfi.

— Ugyan miért?

— Hogy ne! A palotánk körül száz haszontalan veréb csiripel. Ez a madárka pedig, mely oly szépen zeng, itt rejtőzik.

— Kedves fiam, ezt még másoknál is fogod tapasztalni. Azok a verebek morzsát lesnek, azért csiripelnek a ház körül. De nem csak a veréb ilyen. Érdem nélkül lármásan tolakodik előre a haszonleső, míg az igazán érdemes félre vonul s magadnak kell őt fölkeresned.

KÉP-REJTVÉNY.

A megfejtők nécsorából elsőnek kisorsolt kapja jutalom-nyereményül a következő művet:

„A titok.“ — „A városi vendég.“ — „A piros kendő.“

Elbeszélések az ifjúság számára, képekkel, diszes vászon-kötésben. (A „*Forgó bácsi könyvtára*“ című sorozat egyik önálló kötete.)

MEGFEJTÉSEK ÉS MEGFEJTŐK.

A »KIS LAP« LIX. köt. 15-ik számában közölt csiga-rejtvény megfejtése:

Jobb a szomszéd közel, mint az atyafi távol.

Helyesen fejtették meg: Leipniker Ilonka és Mátyás, Földváry Andor, Bayer Anti, Kölber Herminka, Hollós László, Lengyel Margit és Kálmán, Brust Ilonka, Mäder Hedvig és Emma, Eperjesy Aranka, Kövesi Jenő, Rozsnyay Sárka és Lilike, Feichtinger D. (Igazi nevedet ird alá, másképp jövőre nem vehetném figyelembe. A család körében használt bevezető nevek nem valók nyilvánosság elé. *F. b.*), Vadász Margit és Ilona, Loránt Elly, Bedő Ilona, Egyházy János, Stern Jolán és Birike, Véghelyi Lajoska, Büben Aladár, Szántó Olga és Ernő, Badies Gizella, Ofner Gyurka, Koós Miczike, Pattantyus Imre, Weiss Róbert, Schack Anna és Ella (Nem illik rojtos szélű papirosra írni. *F. b.*), Beke Bertti és Gyula, Tersztyánszky Ferike, Vladár Erzszi, Hirsch Emma, Gáldonyi László (Vonalozd meg a papirost, amíg nem tudsz egyenes sort vetni! *F. b.*), Jakab Erzsike és Margitka, Kazy Péter, Kohn Gizella, Kunváry Györgyi és Ernő, Fischer Kornél, Medveczky Gyurika és Sándorka, Andrényi István, Helle István, Sinkovits Clarisse, Forster Jolán, Gyárfás Erzsike, Veress Gizella és József, Hering Hilda, Jurenák Gizi, Endreffy Jenny, Erdős Ella, Házy Irén és Juliska, Ranschburg Béla, Ferter Mariska, Kohn Gizella, Nagy Lenke és Erny, Szigetly Ilonka, May Katicza, Ilona és Feri, Molnár László.

A jutalom kisorsolása szabályszerűen megtörténvén, nyertes lett *Pattantyus Imre, Illaván*, kinek a jutalom-könyvet (*»Fény és bor«*, történeti elbeszélések, az ifjúság számára írta *Remellay Gusztáv*, két képpel, diszes kötésben) a kiadó-hivatal megküldi.

*

A »KIS LAP« LIX. köt. 14-ik számában közölt rejtvény megfejtését még beküldték: Rósa Margit, Seyler Károly.

FORGÓ BÁCSI POSTÁJA.

„*Jolánka könyvei*.“ Sekély művecskék. Tanácsom csak egy lehet: jobbat kell írni. — **Hittrich Margit**. A »*Forgó bácsi színháza*« című gyűjtemény két kötetének darabjai közt fogsz lelni olyat is, mely céljaitoknak megfelel. A két kötet az Athenaeum kiadásában jelent meg, de megrendelhető bár mely budapesti vagy vidéki könyvkereskedésben. — **Ifj. Sz. N.** A szíves ajánlatot, sajnálatomra, nem fogadhatom el s ennél fdgva kérem, szüntesse meg b. lapjának küldését, mivel semmikép sem szolgálhatok rá. — **Kohn Gizella**. Csak te olvasgass. Azonban, ha közölhető dolgot küldesz, kiadom. Tehát számot vess magaddal. — **Csente Pali**. Nincs okom föltenni rólad, hogy elkövetett mulasztásod szándékos. Majd helyre hozod más-kor. — **Drigalszky Kornél**. Fotografáló gépek megrendelésével, vagy bár mely ilyen megbízás teljesítésével nem foglalkozom. Mi is jutott eszedbe, hogy e végett hozzám fordulsz? — **Brenyó Lujza**. Hát nektek is volt kis özikétek, melyből egyszer csak bogos ózba vált s melynek gerinczét, könyezve bár, de jóízűen megettétek. Félo, hogy annak a kecskeméti özikének is ez lesz majd az ő sorsa. Nincs, aki az eleven özikét ne szeretné. De sült korában, sajna! még többen szeretik. — **Vály Bandi**. A »*költészetet*« megtanulni nem lehet, csak a vers-írást. Hogy, azt mondod, tele vagy érzéssel te is, csak hogy nem tudod kifejezni magadat. Hiszen éppen ez az! A költőt az teszi költővé, hogy ami sokunk lelkében alaktalanul kövályog: ő, a rátermett poeta, gyönyörű alakba szökkenti. Kísérleted közléséről szó sem lehet. — **Asztalos Bózsike**. Bábú-névre van szükséged? Hát ahány női név, annyi bábú-név. Legjáratosabb a *Kata*, *Vicza*, *Zuzsi*, de van, aki az *Angela*, *Laura*, *Emma* névről is ért. Azaz értene, ha valójában élne. — **Trozoly Imre**. Van már betűszedő-gép is, és egy budapesti napilap egy részének irását ez a gép rója egybe. De nehéz volna neked megmagyaráznom, aki még a közönséges szedésszótól sem szerzett tiszta fogalmat. — **Baár Gedeonka**. Nem csupán víz- és olaj-füstökkel dolgoznak ma, de mézzel, tojás-fehérjével vegyített füstökkel is. A *tus* színe nem sötét-fekete, hanem sötét-barna. Színes rajzocskád csinos. — *Több levélről a jövő számban*

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Budapest, Kerepesi-ut 54. sz., Athenaeum-épület.
Nyomatja a kiadó-tulajdonos: Athenaeum irodalmi és nyomdai r. társulat Budapestben.